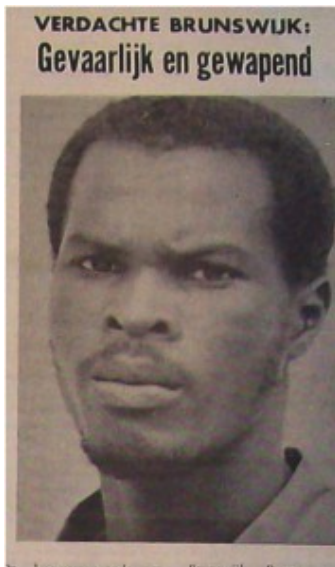

The making of Ronnie Brunswijk in Nederlandse media

Brunswijk verdachte

'De binnenlandse oorlog in Suriname was als oorlogsverslaggever een van mijn mooiste reizen. Het was een bijna zwart-wit verhouding. The *good guy* tegen de *bad guy*', zei Arnold Karskens, doorgewinterd oorlogsjournalist, tijdens de presentatie van zijn boek *Rebellen met een reden* eind oktober 2009 tegen de Wereldomroep. In die Binnenlandse Oorlog (1986-1992) - zoals de strijd tussen Ronnie Brunswijk en voormalig bevelhebber van het Nationaal Leger Desi Bouterse genoemd wordt - was Bouterse in de ogen van Karskens *the bad guy*. 'Want Desi Bouterse was natuurlijk verantwoordelijk voor veel doden in Suriname.' De strijd van Brunswijk was wat Karskens betreft 'een rechtmatige strijd tegen de dictatuur' **[i]** En vóór terugkeer van de democratie. Niet iedereen zal het met Karskens eens zijn geweest. Sommigen - ook buiten de kring van Bouterse-getrouwen - menen dat de Binnenlandse Oorlog het democratiseringsproces dat kort daarvoor in gang was gezet, juist verstoorde! **[ii]**

Met zijn uitspraak bevestigde Karskens het beeld dat er bestaat van partijdigheid van het Nederlandse journaal bij de Binnenlandse Oorlog. Tijdens de gesprekken die ik voerde voor mijn boek *Suriname na de Binnenlandse Oorlog* kreeg ik het verwijt vaak te horen. Zo wilde ex-commandant Henk Roy Matui - Mato - wel praten over de reden waarom de Tucayana Amazones zich mengden in

de strijd tussen Bouterse en Brunswijk, maar niet voordat hij zijn hart had gelucht. Hij vond: de Nederlandse media maakten Brunswijk 'groter' dan hij was (De Vries 2005:133).

Henk Herrenberg (1988:14, 27-28), voormalig minister van Buitenlandse Zaken en vertrouwenspersoon van Bouterse, beschuldigde Nederlandse media er zelfs van een 'burgeroorlog' te hebben gepropageerd. Door gewapende acties aan te moedigen zouden de media de 'agressie-daden van de gewapende bende van de Redi Moesoe Ronnie Brunswijk' gerechtvaardigd hebben. Volgens Herrenberg was het niet toevallig dat Brunswijk wel eens een rode baret droeg. Met *Redi Musu* (moderne spelling, letterlijk: roodmuts) verwees Herrenberg naar vrijgemaakte slaven, die in de achttiende en negentiende eeuw in opdracht van het Nederlandse gouvernement met rode hoofddeksels getooid, jacht maakten op gevluchte slaven die zich in het oerwoud hadden gevestigd en vandaar uit plantages overvielen. *Redi Musu* stond voor Herrenberg gelijk aan verrader.

Ook uit andere hoeken kwam commentaar. De Nederlandse onderzoekers Wim Hoogbergen en Dirk Kruijt (2005:272) stelden in *De oorlog van de sergeanten. Surinaamse militairen in de politiek onverbloemd: 'De Nederlandse pers is gedurende de hele oorlog extreem pro-Brunswijk geweest [...].'* Ook de Surinaamse wetenschapper Marten Schalkwijk (1994:173) hekelde in *Suriname. Het steentje in de Nederlandse schoen* de vooringenomenheid van de Nederlandse pers. Journalist Nita Ramcharan (2008:189) wees in *K'ranti! De Surinaamse pers 1774-2008* met de vinger naar *Nieuwe Revu*, die ze eenzijdigheid in de berichtgeving verweet.

Invloed en rol van media

Hoogbergen en Kruijt (2005:137) beweren dat de Binnenlandse Oorlog al snel een 'mediaoorlog' was geworden. Welke oorlog is dat niet? Alle betrokken partijen willen dat de media hún visie op het conflict uitdragen. In werkelijkheid is de macht die media wordt toegedacht als het gaat om het beïnvloeden van beleid of de publieke opinie volgens mediaonderzoekers relatief. Jan Wieten (2002:23-24) meent dat media zeker niet in staat zijn in hun eentje besluiten op het gebied van buitenlands beleid of veiligheid om te buigen. Over de Vietnamoorlog - vaak aangehaald om de macht van de media te demonstreren[iii] - schrijft Wieten: 'Pas toen er scheuren in de politieke consensus waren ontstaan, konden de media hierop inspelen.' Als het gaat om de publieke opinie zijn media evenmin almachtig. Ze vormen een van de bronnen waaruit mensen putten om zich ergens

een mening over te vormen. Ook opvattingen van vrienden, familieleden en collega's spelen een rol. Bovendien worden meningen over maatschappelijke verschijnselen vaak al gevormd tijdens de opvoeding en op school. Ze zijn dikwijls moeilijk te veranderen (Leurdijk 1999: 3).

Journalisten informeren de samenleving, brengen nieuws en signaleren misstanden. Hoewel journalistieke principes als hoor- en wederhoor, onpartijdigheid, *check* en *double check* objectiviteit suggereren, is onvermijdelijk dat selectie van bronnen, vormgeving van informatie et cetera van invloed zijn op het gepresenteerde beeld. Media vertellen hoe zaken begrepen en geïnterpreteerd moeten worden. In de onderzoeksliteratuur worden die interpretatiekaders aangeduid met de term *frames*. Otto Scholten en andere onderzoekers definiëren *frames* als volgt: *Frames* zijn (vaak) niet geëxpliciteerde interpretatiekaders die vertellen welke waarden in het geding zijn. Met een enkel begrip, sleutelwoord of beeld wordt een reeks van betekenissen opgeroepen, worden *good guys* en *bad guys* onderscheiden, daders en slachtoffers aangeduid, historische analogieën geactiveerd, oorzaak en gevolg relaties gelegd en partijen verantwoordelijk gesteld voor (wan) daden (Scholten e.a. 2002:56).

Frames kunnen verwijzen naar de - in dit geval koloniale - geschiedenis, plaatsen informatie in een (historische) context en leggen causale verbanden. Wie is verantwoordelijk voor de conflicten en wie lost ze op? Nederland, Suriname, Bouterse, Brunswijk, het Surinaams verzet? Sommige interpretaties van 'de' werkelijkheid krijgen veel nadruk, andere worden onderbelicht of genegeerd. Zeker in conflictsituaties is het voor journalisten moeilijk hun werk te doen vanwege de ontoegankelijkheid van gebieden en het gebrek aan betrouwbare bronnen. Informanten willen vaak anoniem blijven uit angst voor represailles. Zoals *Telegraaf*-journalist Arnold Burlage het in een gesprek met mij uitdrukte: 'Er zijn weinig feiten, maar veel geruchten.' [iv]

Niet alleen media *framen*, ook organisaties, sociale bewegingen of overheden reiken - vaak doelbewust - interpretaties aan in de hoop dat media het gepropageerde *frame* overnemen (Vasterman 2004:43). Vasterman (2004:44) stelt in zijn boek *Mediahype* dat media vooral als het gaat om onverwachte gebeurtenissen of nieuwe problemen waarvoor nog geen duidelijke *frames* beschikbaar zijn, grote invloed kunnen uitoefenen. Zeker als het gaat om een nieuwsgolf die tot stand komt direct na een onverwachte schokkende gebeurtenis. Of het nu gaat om publiciteitsacties of propaganda, voor alle media-effecten geldt

volgens Denis McQuail: *Acceptance depends on the absence of alternative objective information, the inherent plausibility of the content in the light of information available and on the emotional and ideological climate of the time* (McQuail 2000:447).

Of zoals Ramcharan het klimaat in Suriname begin jaren 80 typeerde: *Ter illustratie van de ongeloofwaardigheid van het militaire regime, doet de grap de ronde dat als de nieuwspresentator op de tv goedenavond zegt, de mensen voor alle zekerheid naar buiten kijken, of het werkelijk avond is* (Ramcharan 2008:188).

Omdat de invloed van media het grootst is als het gaat om *framing* van nieuwe fenomenen, ga ik terug naar het moment waarop Ronnie Brunswijk voor het eerst in het nieuws verschijnt. Gedrukte media speelden daarin een belangrijke rol. In dit artikel beperk ik mij tot de eerste berichtgeving over Brunswijk in enkele toonaangevende Nederlandse bladen.

Brunswijk

Brunswijk tijdens
verkiezingscampagne 2010

Wie was - is - Ronnie Brunswijk? Brunswijk, een Marron, werd in 1963 geboren in Moengotapoe, in het district Marowijne. Kort na de staatsgreep in 1980 trad Brunswijk vrijwillig in dienst van het Nationaal Leger, waar hij volgens Hoogbergen en Kruijt (2005:114) snel carrière maakte. In *Ronnie Brunswijk. Dagboek van een verzetsstrijder* roemt journalist Frans van der Beek (1987:23) zijn fysieke kwaliteiten. Bouterse stuurde hem naar Cuba voor een commando-opleiding en voegde hem als lijfwacht aan zijn veiligheidsdienst toe. In 1984 kreeg Brunswijk zijn congé. Waarom? Vanwege een loonconflict? Zelf zegt Brunswijk

dat de militair Paul Bhagwandas hem samen met andere collega's zomaar, zonder reden, ontsloeg. Toen hij uitriep: *'Waarom, welke feiten hebben we gepleegd? Je kunt ons toch niet zomaar ontslaan. We hebben gezinnen!'*, zou Bhagwandas hebben geantwoord: *'Geen gelul, je bent ontslagen, dan ga je maar stelen'* (De Vries 2005:14-15).

Op oudejaarsdag 1984 verscheen op de voorpagina van *de Ware Tijd* het bericht *'Verdachte van bankroof aangehouden'*. *Een man werd ervan verdacht het bijkantoor van de Surinaamse Bank (DSB) in Moengo te hebben beroofd van Sf 85.000. De 24-jarige verdachte zwaaide 16 april van dit jaar af uit de dienstplicht. Een bekentenis was gisteren nog niet van hem verkregen. Politie, militairen en burgers hadden vrijdag de achtervolging ingezet. [...]. Na enige tijd werden zeven plastic zakjes met muntgeld aangetroffen. In de holte van een omgevallen boom. Ook vond men een kinderborstrok met twee gaten, die kennelijk als het masker bij de overval is gebruikt. Het wapen waarmee de overval gepleegd is, en de grote buit zijn nog niet vonden.*

Het bleek om Brunswijk te gaan. Hij werd opgesloten, maar zag kans uit Fort Zeelandia te ontsnappen. Op 26 januari 1985 plaatste *de Ware Tijd* namens de Militaire Politie (MP) en de procureur-generaal een opsporingsbericht. Op 11 juli 1985 verscheen er weer een opsporingsbericht in hetzelfde ochtendblad: Brunswijk zou zich opnieuw schuldig hebben gemaakt aan diefstal met geweldpleging en werd *'levensgevaarlijk'* geacht. Het bericht was ondertekend door inspecteur van politie Chandrikapersad Santokhi.

Het bleef een tijdje stil, totdat *de Ware Tijd* op 26 april 1986 melding maakte van een overval op een bank in Tamanredjo. Brunswijk werd verdacht. *'Brunswijk Ronny voornoemd, is zwaar bewapend met vermoedelijk automatische wapens en wordt derhalve levensgevaarlijk geacht'*, waarschuwde de krant.[v] De strafbare feiten waaraan Brunswijk zich schuldig had gemaakt, waarbij sprake zou zijn van *'grove vormen van agressie'*, werden opgesomd: de genoemde bankoverval te Tamanredjo, te Moengo, een roofoverval te Patamacca, beroving van diverse gouddelvers in het binnenland en brandstichting.

Het avondblad *De West* plaatste op 24 april een opsporingsbericht en op 26 april 1986 nog een, met als kop *'Verdachte Brunswijk: Gevaarlijk en gewapend'*. Op 30 april 1986 stond er op de voorpagina een uitgebreider artikel: *'Brunswijk de schrik van Moengo Tapoe'*. Brunswijk en zijn metgezellen zouden volgens de

krant hun agressie ontladen 'op weerloze mensen uit wie soms informatie werd geslagen'. Het artikel besloot met te zeggen dat Brunswijk tot zijn ontslag uit militaire dienst geen misdadige aanleg toonde. Voor de 'plotselinge uitbarsting' konden de bij het onderzoek betrokken autoriteiten geen verklaring geven.

De meeste Nederlanders hadden tot mei 1986 waarschijnlijk nog nooit van Ronnie Brunswijk gehoord. Vlak na de opsporingsberichten in de Surinaamse pers - een groter contrast is nauwelijks denkbaar - kopte *De Telegraaf* op 1 mei: "*Robin Hood*" voert met succes actie tegen Bouterse'. De intro luidde: *Een van de lijfwachten van dictator Desi Bouterse voert als een Robin Hood sinds kort acties tegen het bewind in Suriname. Soldaat 1^e klas Ronny Brunswijk, die al maanden geleden begon met bankovervallen en met het verdelen van de buit onder de arme bevolking, is nu de schrik van de machthebbers.*

Ex-lijfwacht van Bouterse rooft geld voor armen

door Arnold Bouterse
PARAMARIBO, donderdag
Een voormalige lijfwacht van dictator Desi Bouterse voert als een Robin Hood sinds kort acties tegen het bewind in Suriname.

Soldaat 1^e klas Ronny Brunswijk, die al maanden geleden begon met bankovervallen en met het verdelen van de buit onder de arme bevolking, is nu de schrik van de machthebbers.

De militaire politie in Suriname slaagt er nog steeds niet in om de ex-militair met zijn zeventien beschikbare arrestanten.

Ronny Brunswijk ontstapte vorig jaar juni uit het cel- en vesting in het zwaar bewaakte Fort Zeelandia. Hij wordt daarna verdacht van minstens tien grote bankovervallen en berovingen. Brunswijk heeft het vooral gemunt op geld en deviezen van militairen en overheid.

De Robin Hood, die meer bij het leger dan onder de bevolking wordt gevreesd, beschikt over een grote hoeveelheid automatische vuurwapens.

Brunswijk rooft

Het artikel vervolgde dat Brunswijk het vooral gemunt had op 'geld en deviezen van militairen en overheid'. Brunswijks 'bende' zou over een grote hoeveelheid automatische vuurwapens beschikken; er zouden ten minste tien grote bank- en roofovervallen gepleegd zijn. Volgens *De Telegraaf* werden de 'activiteiten' van deze 'Robin Hood' door de bevolking van Suriname met 'groeiende sympathie' gevolgd. Steun en aanhang onder de 'boslandbewoners' lijken steeds groter te worden, schreef het ochtendblad en eindigde met de zinnen: *De ondercommandant van de Militaire Politie, Marcel Zeeuw, heeft de ex-lijfwacht, die voor een disciplinaire straf was opgesloten, als levensgevaarlijk bestempeld,*

maar de Robin Hood van Suriname heeft tot nu toe geen druppel bloed laten vloeien.

Het bericht was afkomstig van journalist Arnold Burlage, die op dat moment in Paramaribo verbleef. Vanaf circa 1974 schreef Burlage regelmatig over Suriname. Op 26 mei 1986 vervolgde *De Telegraaf*: ‘*Surinamers steunen acties “Robin Hood”*’. Burlage benadrukte andermaal dat Brunswijk ‘*zonder geweld*’ overvallen op overheidsinstellingen en banken pleegde en de buit verdeelde onder arme mensen. Ook meldde de krant dat de ex-lijfwachter aan een ‘*razzia*’ eerder die week was ontkomen. Daarbij hadden meer dan honderd ‘*tot de tanden gewapende militairen*’ het gebied rond Moengotapoe uitgekamd. Waar *De West* opmerkte dat autoriteiten in het duister tastten over Brunswijks motieven, had *De Telegraaf* er wel een voor handen: ‘*strijd*’ tegen ‘*dictator*’ Desi Bouterse.

Burlage reconstrueerde in gesprekken met mij hoe hij via zijn netwerken en informanten in Suriname hoorde van overvallen in de jungle op banken en militaire transporten.**[vi]** *Naar mijn idee waren het succesvolle overvallen. Brunswijk werd nooit geraakt en sloeg toe op het moment dat hij dat wilde. Hij was slimmer dan het leger en eigenlijk een soort underdog. Bouterse was geen lieverdje. Het ging ten koste van Bouterse. Brunswijk gaf terug wat van de bevolking was. Toen ben ik Brunswijk op een gegeven moment Robin Hood gaan noemen. Burlage meende dat Brunswijk razend populair was, ‘behalve in het kringetje rond Bouterse.’ Dat de kranten minder positief over Brunswijk rapporteerden kwam naar zijn idee doordat ze onder controle van Bouterse stonden. Dat klopt niet helemaal. Er was geen censuur meer. Media waren wel gehouden aan een perscode. Zelfcensuur speelde een grote rol, maar toch hadden media op dat moment een zekere mate van vrijheid.**[vii]***

Volgens een artikel in *de Volkskrant* van 15 februari 1995 was Brunswijk al in 1986 bij verstek veroordeeld tot vijf jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf en in 1995 opnieuw voor de bankroof die hij op 28 december 1984 pleegde. Het betrof de overval waarvan *de Ware Tijd* op 31 december 1984 melding had gemaakt. De rechter achtte de betrokkenheid van Brunswijk genoegzaam bewezen. Bij het inslaan van een ruitje had de gemaskerde overvaller zijn hand verwond. De op de deurpost gevonden handpalm- en vingerafdruk bleken van Brunswijk te zijn. Hij wist bovendien waar het geld verborgen was, naar eigen zeggen omdat hij het ‘*iemand*’ daar had zien neerleggen.**[viii]** Brunswijk ontkende in interviews de bankovervallen (De Vries 2005:15). Wel gaf hij ruitertlijk toe, dat hij militaire

wagens overviel en de buitgemaakte goederen uitdeelde. Tegenover journalist Frans van der Beek zei hij: *De burgers werden op een vreselijke manier door de militairen gepest, uitgebuit en vernederd. Ik heb gezien dat mensen met een paar zakken rijst naar de rivier kwamen. Militairen sneden die zakken open en gooiden de rijst in de rivier. Wie daar iets van durfde te zeggen kon dat met de dood bekopen. Dit was wel het minste wat ik terug kon doen, al is dat maar een paar keer gebeurd.* (Van der Beek 1987: 26-27).

Er was volgens de historicus Ben Scholtens (1994:122) sprake van verscherpte grenscontroles. Dat leidde tot irritaties. In hun zoektocht naar Brunswijk bruuskeerden militairen bovendien de bewoners van Moengotapoe. Er werden razzia's uitgevoerd en vernielingen aangericht. Onder anderen Thomas Polimé en Bonno Thoden van Velzen (1988:16) bevestigen dat militairen in hun zoektocht naar Brunswijk enkele huizen in brand staken en dorpelingen mishandelden. Het verslechterde de verhouding tussen Marrons en stedelingen die toch al broos was.

Haakmat

Nieuwe Revu stuurde journalist Pieter Storms en fotograaf Gerard Wessel op pad om uit te zoeken wie Ronnie Brunswijk was. Voor hun vertrek staken beide heren hun licht op bij de Surinaamse ex-superminister André Haakmat, die naar Nederland was gevlucht en zich bij het Surinaams verzet - het Amsterdams Volksverzet - had aangesloten. Haakmat kende hem niet, maar was wel benieuwd wie die Ronnie Brunswijk was. Hij vroeg aan de journalisten om hem telefonisch met hem in contact te brengen, zodra ze hem hadden gesproken (Van der Beek 1987:35). De grond in Suriname was Brunswijk inmiddels te heet onder de voeten geworden. Hij had de wijk genomen naar Frans-Guyana. Daar zocht *Nieuwe Revu* hem op. Volgens Van der Beek (1987:36) was Pieter Storms degene die in de namiddag van 4 juni in het Novotel in Cayenne het nummer draaide van Haakmat en de hoorn aan Ronnie Brunswijk gaf. In zijn memoires *De revolutie uitgegleden. Politieke herinneringen* beschrijft Haakmat hoe op 4 juni 1986 de telefoon ging.

- *Met Ronnie.*

- *Ronnie wie?*

- *Ronnie Brunswijk. U kent me toch wel?*

- *Ik heb wel gehoord van een Brunswijk die ze in Suriname Robin Hood noemen,*

maar die houdt zich in het bos op. Daar is toch geen telefoon (Haakmat 1987:212)?

Haakmat (1987:213) had naar eigen zeggen precies een week daarvoor - dus op 28 mei - *'een vakbondsman'* van de Moederbond op bezoek gehad. Op dat moment stond een nieuwe regering op het punt aan te treden in Suriname. De *'oude'* politieke partijen die in 1980 waren weggejaagd, NPS, VHP en KTPI, keerden terug in de politieke arena. De vakbondsman zag daarin geen verbetering en meende: *'Angst regeert overal.'* Op Haakmats vraag of hij dan geen enkel lichtpuntje zag, antwoordde hij: *Misschien Brunswijk. Hij tart ze en ze kunnen hem niet vangen. [...] Het punt is: Brunswijk tart wel en haalt stunts uit, maar die jongen heeft geen benul van politiek. Geen enkel benul! Het enige is: hij durft* (1987:213).

Hoe deze ontboezeming zich verhoudt tot het bericht dat in de *Leeuwarder Courant* van 27 mei 1986 verscheen is onduidelijk.[ix] De krant schreef dat de Raad voor de Bevrijding van Suriname had verkondigd *'de groep van de gedeserteerde sergeant Ronnie Brunswijk die sinds april een guerrilla-oorlog tegen het Bouterse-regime voert, met wapens en geld te zullen steunen'*. Dat had de krant *'gister'* - 26 mei 1986, de dag waarop *De Telegraaf* weer over Brunswijk had bericht - uit kringen van de Raad vernomen. Hoe dan ook. Brunswijk sprak met Haakmat af dat hij zou worden opgehaald in Parijs.

Nadat Brunswijk vertrokken was, besloten Storms en Wessel nog een aantal reportages te maken in Paramaribo. Brunswijk kwam als geroepen (Van der Beek 1987:35; Meel 1993:142-143). Het *Amsterdams Volksverzet* onder leiding van Haakmat, de Javaanse Pendawa Lima van Paul Somohardjo en de Raad voor de Bevrijding van Suriname van Glenn Tjon A Kiet zochten naar nieuwe mogelijkheden om Bouterse uit het machtscentrum te verdrijven. Veel fiducie in de nieuwe regering die zou aantreden was er - zoals Haakmat al aangaf - niet. Jules Sedney (2010:124), die deel uitmaakte van de verzetsgroep van Somohardjo, geloofde evenmin in *'de ernst van de democratische speurtocht in Paramaribo'*.

Haakmat (1987:216-217) - van huis uit jurist - wist dat Brunswijk werd afgeschilderd als een bandiet. Werd Brunswijk door Bouterse gecriminaliseerd? Na een *'scherp verhoor'* was zijn conclusie dat Brunswijk van alle hem ten laste gelegde feiten kon worden vrijgesproken. Haakmat: *'Brunswijk moest alleen nog van negatieve publiciteit gezuiverd worden, een taak die mij werd toebedeeld.'*

Waarvan hij zich met verve kweet. Haakmat vertelt in zijn memoires dat hij geïnspireerd was geraakt door het proefschrift van Wim Hoogbergen over de Boni-Oorlogen. De strijd die Boni voerde tegen het koloniaal bewind speelde zich af in Oost-Suriname, het gebied waaruit Brunswijk – net als Boni een Marron – afkomstig was. Overeengekomen werd dat Brunswijk zou terugkeren naar Suriname en in de geest van Boni aanvallen zou uitvoeren op goedgekozen militaire doelen. Brunswijk zocht tijdens zijn verblijf in Nederland ook contact met de andere verzetsorganisaties waaronder die van Paul Somohardjo. Eigenlijk, zo suggereren Van der Beek (1987:37) en Hoogbergen en Kruijt (2005:120), kwam Brunswijk naar Nederland om er asiel aan te vragen. Daarvan zou hij hebben afgezien, omdat hij bang was uitgeleverd of geruild te worden tegen Pieter Storms en Gerard Wessel. De twee waren namelijk op 11 juni gearresteerd in Albina op verdenking van ‘spionage’. Ze werden opgesloten in Fort Zeelandia.

Dat was natuurlijk groot nieuws in Nederland. Op 13 juni kopte de *Leeuwarder Courant*: ‘Twee Nederlanders gearresteerd op verdenking spionage’ en verklaarde: *Het gaat om redacteuren van het weekblad Nieuwe Revu die contact zouden hebben gehad met Ronnie Brunswijk [...] tegen wie al enkele weken een opsporingsbevel loopt. Brunswijk wordt beschuldigd van bankovervallen en roofovervallen. Hij is populair bij de plaatselijke bevolking die hem de Surinaamse Robin Hood noemt, omdat hij de buit deelt met zijn dorpsgenoten.***[x]**

Als de bevolking Brunswijk zo noemde, dan was de term overgenomen van *Telegraaf*-journalist Arnold Burlage, die deze had verzonnen. Uiteraard besteedde *Nieuwe Revu* ruime aandacht aan de arrestatie en gevangenneming van hun medewerkers. Hoofdredacteur Derk Sauer bevestigde dat de arrestatie van het tweetal vooral te maken had ‘met de activiteiten van Ronnie Brunswijk, een voormalig lijfwacht van Desi Bouterse, die zich met een privélegertje in het oostelijk deel van Suriname heeft teruggetrokken’. *Nieuwe Revu* herhaalde dat Brunswijk ook wel ‘de Surinaamse Robin Hood’ werd genoemd vanwege zijn ‘spectaculaire’ overvallen en claimde later dat zij de eerste was die over hem had bericht.**[xi]**

Inmiddels was men er in Suriname achtergekomen dat Brunswijk in Nederland verbleef. Op 23 juni meldde *Telegraaf*-verslaggever Arnold Burlage vanuit Paramaribo, dat de minister van Justitie S. Punwasi had gesteld dat Storms en Wessel Brunswijk een vals paspoort zouden hebben verstrekt. Die ontkenden dat in alle toonaarden. Ook zou het duo vooropgezette plannen hebben gehad om de

‘in het binnenland erg populaire Robin Hood het land uit te helpen’. De week daarop zaten de journalisten nog steeds vast. *Nieuwe Revu*-hoofdredacteur Derk Sauer constateerde dat de indruk bestond dat het regime Bouterse zich met deze arrestatie *‘wilde wreken op de Nederlandse pers, die herhaaldelijk kritisch had geschreven over de situatie in Suriname’*.**[xii]** De Surinaamse regering had een bevel van de rechter tot vrijlating genegeerd.

Toen Storms en Wessel op 28 juni na zestien dagen cel *‘sterk vermagerd en met kaalgeschoren hoofden’* weer in Nederland arriveerden, trok dat volop de aandacht.**[xiii]** Een week vóóordat Brunswijk met zijn *‘Surinaams Nationaal Bevrijdingsleger’* - later omgedoopt tot *Jungle Commando* - in de nacht van 21 of 22 juli militairen posten overviel, verscheen in *Nieuwe Revu* nr. 29 eindelijk de reportage *‘over de Surinaamse “Robin Hood”, dagenlange tochten door de jungle en magische oerwoudkrachten’*. In het kielzog van Brunswijk waren Storms en Wessel vanuit Frans-Guyana illegaal de grens overgestoken naar Suriname om in Moengotapoe te zien en te horen van de inwoners wat de militairen daar hadden aangericht tijdens hun opsporingsactiviteiten. Brunswijk vertelde over zijn *‘cultuur’* die hem beschermde. Storms noteerde: *Ronnie laat ijzeren banden zien die hij om zijn bovenarmen draagt. Iedere band heeft zijn aparte kracht. Een dikke band met krullen beschermt hem tegen kogels en messteken. Een dunne koperen band geeft hem kracht zodat hij nooit kan verdrinken. Een andere band geeft hem geluk en gezondheid. Hij praat er met eerbied over.*

Het artikel eindigt met de vaststelling dat Brunswijk de machtshebbers in Suriname, net als Robin Hood de sheriff van Nottingham, steeds te vlug af was. Brunswijk was volgens *Nieuwe Revu* op 24-jarige leeftijd al een *‘legende, een mythe’* waar het volk in geloofde.**[xiv]**

Begin Binnenlandse Oorlog

Toen de militaire posten in de nacht van 21 op 22 juli 1986 werden overvallen - algemeen wordt die datum gezien als het begin van de Binnenlandse Oorlog - was aanvankelijk onduidelijk wie daarachter stak. Het *NRC* publiceerde - gebaseerd op een bericht van Associated Press (AP) - op 23 juli een vrij neutraal berichtje met als kop: *‘Aanval kazernes in Oost-Suriname’*. Ook *de Volkskrant* van 23 juli plaatste een klein bericht. *Het Parool* - een avondblad - kwam met een uitgebreider artikel en meldde dat het al enkele maanden onrustig was in dit deel van Suriname, waar enkele bank- en roofovervallen waren gepleegd.

De autoriteiten verdenken Ronnie Brunswijk, een vroegere lijfwacht van legerleider Desi Bouterse van deze overvallen. Brunswijk heeft de beschuldigingen echter altijd ontkend. Hij heeft slechts toegegeven goederen en transporten uit Frans Guyana bestemd voor het Surinaamse leger, te hebben onderschept. De goederen heeft hij volgens eigen mededelingen '*als een moderne Robin Hood*' verdeeld onder de veelal arme bevolking van Moengotapoe, een dorp niet ver van Albina, waar hij zich schuilhoudt.

In de periode vanaf 21 juli tot en met 31 juli gebeurde er veel. Nieuwsberichten volgden elkaar in snel tempo op. Niet alleen overviel Brunswijk - naar later bleek - de militaire posten in Stolkertsijver en Albina, Brunswijk gaf ook een communiqué uit waarin hij het Surinaams Nationaal Bevrijdingsleger proclameerde. Bovendien gijzelde hij twaalf militairen. Ten slotte werd een groep huurlingen die van plan was de macht in Suriname over te nemen in de VS gearresteerd. [xv] Over die zaken verschenen in vier grote kranten, *De Telegraaf*, *de Volkskrant*, het *NRC* en *Het Parool* (toen nog een landelijke krant) in die tien dagen ten minste 29 artikelen (niet alle edities van de kranten werden bekeken). Al deze kranten namen de beschrijving van Brunswijk als Robin Hood - al dan niet tussen aanhalingstekens - over. [xvi]

Ook een regionale krant als de *Leeuwarder Courant* deed dat (zie editie van 24 juli 1986). Omdat in het begin vooral werd geleund op het Algemeen Nederlands Persbureau (ANP), de Gemeenschappelijke Pers Dienst (GPD) en AP is het waarschijnlijk dat ook andere (regionale) kranten dergelijke berichten publiceerden. In *de Volkskrant* van 25 juli en 31 juli 1986 en in *Het Parool* van 25 juli 1986 en het *NRC* van 2 augustus werd Brunswijk bovendien vergeleken met Boni. [xvii]

Opvallend is dat Haakmat in *Het Parool*, *de Volkskrant*, het *NRC* en *De Telegraaf* in de genoemde 29 artikelen maar liefst negen keer als bron werd opgevoerd. Dat hij zo vaak aangehaald werd, had ongetwijfeld ook te maken met vragen over de relatie tussen het verzet en de in de VS opgepakte huurlingen. Het verzet en Brunswijk ontkenden daarmee iets van doen te hebben. Haakmat - en ook andere vertegenwoordigers van het Surinaamse verzet - namen de gelegenheid te baat om hún verhaal te vertellen. In het interview met *de Volkskrant* van 25 juli 1986 sprak Haakmat over de strijd van Boni en legde hij uit: '*De tactiek van toen wordt nu herhaald door de Brunswijkguerrilla's.*' In *Het Parool* van 30 juli vergeleek hij in een ingezonden brief Brunswijk wederom met Boni die streed tegen de blanke

kolonisator.

Curieus is dat de rolverdeling krijgskundig nu zo is, dat het zich revolutionair noemend regiem Bouterse de positie inneemt van de koloniale huurlingenlegers in hun strijd tegen de marrons van Boni. Interessant is dat Herrenberg later – zoals we hierboven zagen – beweerde dat juist Brunswijk de huurling was. De figuren uit het koloniale verleden werden gebruikt als symbolen in de (media) strijd. Boni was de *good guy*, de vrijheidsstrijder; de *'redi musu'* en *'huurlingen'* waren de *bad guys*.

De aanduiding van Brunswijk als een Surinaamse, zwarte Robin Hood was in Nederlandse media in die eerste week na de overvallen op militaire posten in Oost-Suriname populairder dan de vergelijking met Boni. Vóór de overvallen op Stolkertsijver en Albina in de nacht van 21 op 22 juli waren Brunswijks acties al geïnterpreteerd als een *'guerrillastrijd'*. In de *Leeuwarder Courant* van 27 mei 1986 – die zich baseerde op GPD- en ANP-berichten – werd Brunswijk aangeduid als een *'gedeserteerde'* sergeant die sinds april een guerrilla-oorlog tegen het Bouterse-regime voerde. Het was de Raad voor de Bevrijding van Suriname van wie de informatie klaarblijkelijk afkomstig was. Het is twijfelachtig of de acties van Brunswijk op dat moment als zodanig geïnterpreteerd moeten worden. Was er niet eerder sprake van een *'wraakmotief'* en deed niet pas later een politiek motief, herstel van de democratie, zijn intrede (Volker 1998:166)? In het interview dat ik met hem had zei Brunswijk letterlijk, dat het Surinaams verzet hem vroeg de democratie te helpen herstellen. Edwin Marshall, die ook betrokken was bij het Surinaams verzet, bevestigde tegenover mij: *'In 1985 begon Brunswijk hier en daar met overvalletjes; hij deelde geld uit. Er was toen nog geen sprake van een ideologische strijd (De Vries 2005:16, 20).'*

Brunswijk – verkiezingsbijeenkomst –

Al te gemakkelijk namen media (in navolging van *De Telegraaf* en *Nieuwe Revu*) aan, dat Brunswijks streed tegen de 'dictatuur' of de gevestigde macht. De kranten stonden weinig kritisch tegenover de aanklachten die Brunswijk ten laste waren gelegd en schreven dat Brunswijk gestolen geld en goederen uitdeelde zonder iemand aan het woord te laten die dat kon bevestigen. *De Volkskrant* van 24 juli en *Het Parool* van 25 juli 1986 stelden dat Brunswijk destijds geschorst werd, omdat hij kritiek had op 'de revolutie' en de 'verwording' ervan afkeurde. Ook dat is dubieus. Daar stond tegenover dat *Nieuwe Revu* als eerste naar Moengotapoe toog om te kijken welke schade daar was aangericht. Artikelen daarover waren niet eerder verschenen.

Het is niet zo dat media Brunswijk blind geloofden. *De Volkskrant* van 29 juli 1986 belde inwoners van Moengo om te verifiëren hoe men daar over Brunswijk dacht. Brunswijk - zo bleek - werd gezien als een 'misdadiger die wegens criminele activiteiten uit het leger is gezet en die zijn voormalige collega's nu uit rancune bestrijdt.' Men zag het militaire regime graag verdreven worden, maar dan wel door iemand anders. Romeo Hoost, woordvoerder van het Surinaams verzet in Nederland, ontkrachtte de beschuldigingen: 'Brunswijk heeft geen bankovervallen gepleegd. Hij is een idealist die een einde wil maken aan de corruptie van de militaire machtsklike, een idealist die het voor het volk opneemt.' In dezelfde krant werd de 'oude' politieke leider Lachmon geciteerd die namens het Topberaad zijn ernstige bezorgdheid uitsprak. 'Wij hebben gekozen voor democratisering langs de weg van de dialoog en niet langs die van geweld.'

NRC-journalist Van Klaveren kaartte op 2 augustus 1986 in een achtergrondartikel aan dat Suriname zelden zo dicht bij herstel van de onontbeerlijke ontwikkelingshulp was geweest, nu de 'oude' politieke partijen in het machtscentrum waren teruggekeerd. Nederland stelde als eis voor hervatting van de hulp herstel van de democratie. De oude politieke partijen eisten vrije verkiezingen. Van Klaveren wees erop dat de acties van Brunswijk onderdeel vormden van de nieuwe strategie van het Surinaams verzet in Nederland 'dat met de hulp van een boze bosneger een wig tussen beide landen heeft weten te drijven'.

Het beeld (*frame*) van Brunswijk als vrijheidsstrijder overheerste echter die eerste week de berichtgeving. Door Brunswijk te vergelijken met Boni, maar

vooral met Robin Hood, werd dat imago versterkt. Nederlandse media kopieerden elkaar, zo lijkt het. Daarnaast – zou je kunnen zeggen – slaagde het Surinaams verzet in Nederland er goed in om het *frame* van Brunswijk als vrijheidsstrijder te propageren en te bevestigen.

Terechte kritiek?

Onmiskenbaar speelden Nederlandse media een rol in de *making of* Ronnie Brunswijk. *De Telegraaf* verzon de naam Robin Hood, Pieter Storms van *Nieuwe Revu* bracht het verzet in Nederland in contact met Brunswijk. Ruim voor de proclamatie van het Surinaams Nationaal Bevrijdingsleger merkte *De Telegraaf* op 10 juni 1986 op, dat Brunswijk nog '*geen steun van de verzetsbeweging*' in Nederland had gekregen. En *Nieuwe Revu* (nr. 29, week 11 t/m 18 juli 1986) – wist die soms meer? – beweerde dat Brunswijk als hij terugkeerde naar Suriname in zijn eentje een grotere bedreiging voor de militairen in Paramaribo vormde dan '*tien pelotons getrainde commando's*'. Het kan goed zijn dat media ingingen op suggesties van het Surinaams verzet, zoals eerder gedaan in *de Leeuwarder Courant* van 27 mei 1986, in plaats van, zoals Herrenberg beweerde, zelf een '*burgeroorlog*' te propageren. Het is een nadere analyse waard.

Waarom het *NRC*, *Het Parool*, *de Volkskrant* en *De Telegraaf* die eerste week minder oor hadden voor bijvoorbeeld de visie van Lachmon is gissen. Interviews met journalisten en sleutelfiguren uit die periode zouden licht kunnen werpen op deze kwestie. Achteraf leek de scepsis van het Surinaams verzet terecht. In 1990 grepen militairen opnieuw de macht tijdens de zogenaamde telefooncoup. Maar doet dat iets af aan Lachmons opvatting een gewapende strijd af te keuren? Bij Karskens en Burlage – en wie weet ook bij andere journalisten – bestond als het om Suriname ging al een beeld, namelijk van Bouterse als *bad guy* die nog steeds aan de touwtjes trok. Bovendien wisten ze zich in hun persvrijheid beknot. Niet alleen Pieter Storms en Gerard Wessel, ook *Telegraaf*-journalist Guido van de Kreeke was al eens in de cel beland.[xviii]

Brunswijk was zich er al snel van bewust dat je voor een '*moderne guerrilla*' niet alleen wapens, maar vooral '*bezoekende journalisten*' nodig had.[xix] Hij slaagde er beter in dan Bouterse de Nederlandse pers voor zich te winnen. Ook de '*mythische jungle*' zal ongetwijfeld tot de verbeelding van de Nederlandse journalisten hebben gesproken. Oorlog wordt in de media vaak gepresenteerd als een spannend verhaal, drama, de strijd tussen goed en kwaad (Wieten 2002:21).

Brunswijk paste daar uitstekend in. Bovendien mag verondersteld worden dat Nederlandse media al voor Brunswijk op de proppen kwam, contacten hadden met het Surinaams verzet in Nederland. Volgens Schalkwijk (1994:173) zocht die groep *'grif'* de media en had belang bij *'gekleurde reportages'*.

Frames zijn behoorlijk stabiel, maar niet onveranderbaar (Vasterman 2004:43). In het eerste nummer van 1987 plaatste *Nieuwe Revu* misschien voor het eerst (?) ook vraagtekens bij Brunswijks strijd. Er waren inmiddels doden gevallen. Ronnie werd omringd door 'ex-politici' die wel wisten wat goed was voor Ronnie, de 'bosnegers' en Suriname. *'Mensen die de macht per se terug willen.'* Storms en Karskens hadden heimwee naar het begin van 1986, toen Ronnie nog geknipt leek voor de rol van *'charmante hoofdpersoon voor een leuk en spannend jongensboek'*: *De Nederlandse pers heeft overwegend partij gekozen voor Ronnie, maar als het zo doorgaat krijg je zo'n hopeloze oorlog. Zonder good guys en bad guys. Niemand noemt Ronnie nog een kwajongen. Of Robin Hood.*

Nieuwe gebeurtenissen of onverwachte ontwikkelingen kunnen leiden tot *reframing* (Vasterman 2004:43). Niet alleen bij journalisten maar ook bij actiegroepen of bewegingen. Zo bekende Romeo Hoost in *Vrij Nederland* van 16 juni 2010 naar aanleiding van het zojuist beklonken politieke bondgenootschap tussen Bouterse en Brunswijk: *'Als ik zeg dat ik nooit een grotere opportunist dan Brunswijk ben tegengekomen, dan druk ik me voorzichtig uit.'*

Verder onderzoek moet uitwijzen waarom bepaalde *frames* wel en andere niet doordrongen tot de media. Had dat behalve met al bestaande opvattingen over Suriname soms te maken met de tijdgeest, met de journalistieke cultuur in Nederland destijds? Het was de tijd dat Nederlandse journalisten ook naar Nicaragua en El Salvador trokken om daar de *'vrijheidsstrijd'* te verslaan. Hoe *'neutraal'* of geëngageerd waren bladen toen? Andere interessante kwestie is: wie had toegang tot welke bronnen en welke relaties bestonden er precies tussen Nederlandse journalisten en Surinaamse bronnen in Nederland én in Suriname. Wie gingen er schuil achter anonieme zegslieden die werden opgevoerd als *'betrouwbare bron uit Paramaribo'*?

[i]

<http://www.rnw.nl/suriname/article/karskens-binnenlandse-oorlog-suriname-mooie>

-reis, laatst geraadpleegd 30 oktober 2010.

[ii] Zie voor verschillende meningen De Vries 2005:20-24.

[iii] Media zouden er de oorzaak van zijn geweest dat de VS zich terugtrokken uit de oorlog.

[iv] Gesprekken met Burlage vonden plaats op 30 september en 19 oktober 2010.

[v] De juiste spelling van zijn roepnaam is Ronnie.

[vi] Zie noot 4.

[vii] De Surinaamse media en met name *De West* waren naar de mening van Hoogbergen en Kruijt (2005:136) 'fel anti-Brunswijk'.

[viii]

http://www.volkskrant.nl/archief_gratis/article630012.ece/Nationale_amnesie_red_t_Brunswijk_niet, laatst geraadpleegd 30 oktober 2010.

[ix] Gebaseerd op ANP- en GPD-berichten.

[x] Als bron werd het ANP genoemd.

[xi] *Nieuwe Revu* nr. 26, 20 t/m 27 juni 1986.

[xii] *Nieuwe Revu* nr. 27, 27 juni t/m 4 juli 1986.

[xiii] *Nieuwe Revu* nr. 28, 4 t/m 11 juli 1986.

[xiv] Later zouden ook andere verslaggevers, onder wie Albert de Lange van *Het Parool*, Frans van Klaveren van het *NRC* en Arnold Karskens van *Nieuwe Revu* in hun reportages de magische krachten van Brunswijk en de rituelen die hij en zijn medestrijders, Jungle Commando's, ondergingen kleurrijk beschrijven. Verslagen van de strijd kregen het aureool van een spannend jongensboek. Karskens begon zijn artikel in *Nieuwe Revu* nr. 44, week 24 t/m 31 oktober 1986 letterlijk met de woorden: '*Het leest als een oorlogsroman.*'

[xv] Op 28 juli arresteerde de FBI nabij New Orleans twaalf Amerikaanse huurlingen die op weg waren naar Suriname. Hun leider, Tommy Lynn Denley, verklaarde tijdens verhoren dat hij door de Nederlandse overheid en de Ansus

Foundation - in casu de Surinaamse Nederlander George Baker -was ingehuurd. Baker ontkende iedere betrokkenheid. Brunswijk *cum suis* ook. Nederland idem dito. Hoogbergen en Kruijt (2005:126) vermoeden dat er ondanks de ontkenningen wel contacten waren tussen Brunswijk/het Surinaams verzet en de Ansus Foundation.

[xvi] Zie *Het Parool* van 23 en 24 juli, *de Volkskrant* van 24, 25 en 31 juli 1986; *De Telegraaf* van 29 juli 1986 en het *NRC* van 2 augustus 1986.

[xvii] In *Nieuwe Revu* nr. 35, 22 t/m 29 augustus 1986 vergeleek Brunswijk zichzelf met Boni en werd hij door zijn medestrijders Boni II genoemd.

[xviii] Zie noot 4.

—

LITERATUUR

Beek, F. van der, 1987 - *Ronnie Brunswijk. Dagboek van een verzetstrijder*. Weesp: Centerboek.

Haakmat, A., 1987 - *De revolutie uitgeleden. Politieke herinneringen*. Amsterdam: Jan Mets.

Herrenberg, H.F., 1988 - *Het verschijnsel Ronnie Brunswijk*. Lezing gehouden in het IVP gebouw, centrum VFB, 20 september 1986. S.l.: s.n.

Hoogbergen, W. & D. Kruijt, 2005 - *De oorlog van de sergeanten. Surinaamse militairen in de politiek*. Amsterdam: Bert Bakker.

Leurdijk, A., 1999 - *Televisiejournalistiek over de multiculturele samenleving*. Amsterdam: Het Spinhuis.

Mc Quail, D., 2000 - *Mass Communication Theory. An Introduction*. London: Sage. [4th edition]

Meel, P., 1993 - 'The March of Militarization in Suriname.' In: A. Payne & P. Sutton (eds.), *Modern Caribbean politics*. London: The Johns Hopkins University Press, pp. 125-147.

Polimé, T. & B. Thoden van Velzen, 1988 - *Vluchtelingen, opstandelingen en andere bosnegers van Oost-Suriname, 1986-1988*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Ramcharan, N., 2008 - 'Het donkerste tijdperk voor de persvrijheid. De media tijdens de militaire dictatuur, 1980-1987.' In: A. Sumter, A. Sens, M. de Koninck & E. de Vries (red.), *K'ranti! De Surinaamse pers 1774-2008*. Amsterdam: KIT-Publishers/Persmuseum, pp. 173-191.

Schalkwijk, M., 1994 - *Suriname. Het steentje in de Nederlandse schoen. Van Onafhankelijkheid tot Raamverdrag*. Paramaribo: Firgos.

Scholten, O., N. Ruigrok & P. Heerma, 2002 - *In Sarajevo wordt geschoten, in Genève wordt gepraat. Een onderzoek naar de berichtgeving in vier landelijke dagbladen over het conflict in voormalig Joegoslavië van januari tot en met december 1993*. Amsterdam: The Amsterdam School of Communications Research/NIOD.

Scholtens, B., 1994 - *Bosnegers en overheid in Suriname. De ontwikkelingen van politieke verhoudingen 1651-1992*. Paramaribo: Afdeling Cultuurstudies/Minov.

Sedney, J., 2010 - *De toekomst van ons verleden. Democratie, etniciteit en politieke machtsvorming in Suriname*. Paramaribo: Vaco. [2^e herziene druk]

Vasterman, P., 2004 - *Mediahype*. Amsterdam: Aksant.

Volker, G., 1998 - 'De Surinaamse burgeroorlog 1986-1992'. *Oso, Tijdschrift voor Surinamistiek en het Caraïbisch gebied* 17 (2):157-168.

Vries, E. de, 2005 - *Suriname na de Binnenlandse Oorlog*. Amsterdam: KIT-Publishers.

Wieten, J., 2002 - *Srebrenica en de journalistiek. Achtergronden en invloed van de berichtgeving over het conflict in voormalig Joegoslavië in de periode 1991-1995. Een onderzoek naar opvattingen en werkwijze van Nederlandse journalisten*. Amsterdam: The Amsterdam School of Communications Research/NIOD.

—

Ellen de Vries studeerde Massacommunicatie aan de Universiteit van

Amsterdam (UvA). Ze bereidt - met steun van onder andere het NiNsee en de Treubmaatschappij - een dissertatie voor aan de UvA. Onderwerp: de rol van media in de postkoloniale verhouding tussen Nederland en Suriname (1975-2000).

Dit artikel is ook gepubliceerd in: *Oso, Tijdschrift voor Surinamistiek en het Caraïbisch gebied* nummer 30 jaargang nummer 1